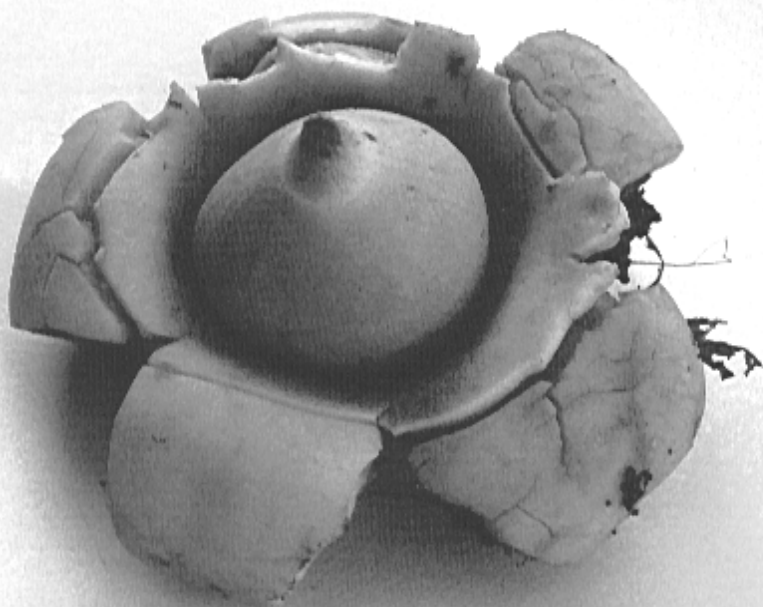

22ste jaargang, nummer 3 | September 2020

De Aardster

Paddenstoelenwerkgroep Westhoek

Inhoud

Beterschap op komst	49
Tussendoor-waarnemingen	50
Activiteit 18/07/2020	52
Activiteit 22/08/2020	54
Activiteit 05/09/2020	54
Over ezelkeutels, inktzwammetjes en twijfels	55
Weidekringzwam	60
's Wereld oudste gefossiliseerde paddenstoel ontdekt in Brazilië	64
Chaetomium cunicolorum Fuckel: een eerder zeldzaam zwammetje uit onze duinen	66
Mush-Room 2020	68
Corona-maatregelen	72
Mush-Room's 4 ^{de} kwartaal 2020	72
Activiteiten 4 ^{de} kwartaal 2020	72

Beterschap op komst

Na zeven gemiste excursies (ten gevolge van de coronacrisis) zijn we terug van start gegaan op 18 juli, in de Galgebossen te Elverdinge. Er werden twee Mush-Room's afgelast, met heropstarting op 9 september.

Mits de corona-voorzorgsmaatregelen (zie De Aardster 22(2) 2020) te volgen kan alles vlot verlopen. Hopelijk is er onder jullie niemand ten prooi gevallen aan dit venijnige virus.

Aan de Westkust vielen er in augustus en begin september - door de droogte (ook dat nog, alweer) - bitter weinig zwammen te bespeuren.

Nu de hersft zich laat gelden is er beterschap op komst. Met de regen van de laatste dagen verschijnen er her en der paddenstoelen. Zelfs onze tuin werd opgesmukt met vele honderden paddenstoelen. Het Piekhaarzwammetje b.v., nog nooit (zo) massal gezien in de natuur-domeinen van de Westhoek, maar nu stonden er wel minstens 75 exemplaren in ons gazon, op amper één vierkante meter.

Dat belooft voor de rest van het jaar, ja toch?

Ik wens jullie een rijk zwammenseizoen toe in goede gezondheid!

Namens het bestuur van de PWW.

Pol Debaenst

Tussendoor-waarnemingen

Deelnemers: M. Decoussemaker, J. Launoy, W. Slosse, C. Van Den Broeck, P. Debaenst.

09/07/2020 | Tuin, Burgweg 19, Veurne

Crinipellis scabella - Piekhaarzwammetje D0.18.11
Volvariella pusilla - Kleine beurszwam
Rosellinia aquila - Lentetepelkogeltje
Cyathus olla - Bleek nestzwammetje
Badhamia foliicola - Graskalknetje

10/07/2020 | Noorduinen oost, Koksijde

Mycenastrum corium - Lederster C0.57.21
Inocybe vulpinella - Kleine duinvezelkop C0.57.23
Tubaria conspersa - Zemelig donsvoetje
Geastrum coronatum - Forse aardster
Lycogala epidendrum - Gewone boomwrat

26/07/2020 | Tuin, Kerkstraat 21, Koksijde

Puccinia coronata - Kroonroest C0.57.24
Puccinia alii - Lookroest
Puccinia menthae - Muntroest

29/07/2020 | Cabourdomein, Adinkerke

Amanita pantherina - Panteramaniet D0.16.23
Amanita rubescens - Parelamaniet
Hortiboletus rubellus - Rode boleet
Lactarius quietus - Kaneelkleurige melkzwam
Chlorophyllum rhacodes - Knolparasolzwam
Russula amoenolens - Scherpe kamrussula
Xerocomellus cisalpinus - Blauwvlekkende fluweelboleet
Scleroderma bovista - Kale aardappelbovist

15/08/2020 | Tuin, Kerkstraat 21, Koksijde

Penicillium expansum - —

C0.57.24

Pseudoperonospora cubensis - —

30/08/20 | Palingbeek, Zillebeke (leper)

Agaricus bitorquis - Straatchampignon

E1.34.32

Boletus luridus - Netstelige heksenboleet

Gymnopus dryophilus - Gewoon eikenbladzwammetje

Fomitopsis betulina - Berkenzwam

Meripilus giganteus - Reuzenzwam

Hypoxylon fragiforme - Roestbruine kogelzwam

Scleroderma areolatum - Kleine aardappelbovist

Agaricus campestris - Gewone weidechampignon

E1.34.14

Coprinopsis atramentaria - Grote kale inktzwam

Lacrymaria lacrymabunda - Tranende franjehoed

30/08/2020 | Praatbos (west), Vladslo

Gymnopus peronatus - Scherpe collybia

D1.14.24

Leucocoprinus brebissonii - Spikkelplooiparasol

Marasmiellus ramealis - Takruitertje

Marasmius rotula - Wieltje

Megacollybia platyphylla - Breedplaatstreephoed

Mycena galopus - Melksteelmycena

Pleurotus pulmonarius - Bleke oesterzwam

Roridomyces roridus - Slijmsteelmycena

Russula heterophylla - Vorkplaatrussula

Ganoderma resinaceum - Harslakzwam

Polyporus varius - Waaierbuisjeszwam

Stereum hirsutum - Gele korstzwam

Trochila ilicina - Hulstdekselbekertje

Phallus impudicus - Grote stinkzwam

Scleroderma citrinum - Gele aardappelbovist

Calocera viscosa - Kleverig koraalzwammetje

03/09/2020 | Begraafplaats, A. Geryllaan, Oostduinkerke

Agaricus campestris - Gewone weidechampignon	C0.48.43
Inocybe geophylla - Witte satijnvezelkop	
Lepiota cristata - Stinkparasolzwam	
Marasmius oreades - Weidekringzwam	
Suillus granulatus - Melkboleet	
Geastrum fimbriatum - Gewimperde aardster	
Inocybe dulcamara - Gewone viltkop	C0.48.44
Bovista plumbea - Loodgrijze bovist	

04/09/2020 | Houtsaegerduinen, De Panne

Coprinopsis cordispora - Korrelige mestinktzwam	C0.57.13
Paxillus involutus - Gewone krulzoom	
Phlebia subochracea - Roodgele aderszwam	
Pucciniastrum epilobii - Wilgenroosjesroest	

Activiteit 18/07/2020

Deelnemers: C. Van Den Broeck, T. Vandeneede, P. Debaenst

Galgenbossen, Elverdinge (leper)

Amanita fulva - Roodbruine slanke amaniet	E1 12 33
Coprinopsis lagopus - Hazenpootje	
Gymnopus confluens - Bundelcollybia	
Gymnopus dryophilus - Gewoon eikenbladzwammetje	
Gymnopus fusipes - Spoelvoetcollybia	
Lacrymaria lacrymabunda - Tranende franjehoed	
Lactarius pyrogalus - Vuurmelkzwam	
Marasmius rotula - Wieltje	
Mucidula mucida - Porseleinzwam	
Mycena pelianthina - Purpersnedemycena	
Mycena rosea - Heksenschermpje	
Parasola leiocephala - Geelbruin plooirokje	
Parasola plicatilis s.l. - Plooirokje s.l.	

Paxillus involutus - Gewone krulzoom
Psathyrella candolleana - Bleke franjehoed
Rickenella fibula - Oranjegeel trechtertje
Russula cyanoxantha var. cyanoxantha - Regenboogrussula
Russula parazurea - Berijpte russula
Russula pectinatoides - Onsmakelijke kamrussula
Russula velenovskyi - Schotelrussula
Xerula radicata - Beukwortelzwam
Byssomerulius corium - Papierzwammetje
Cerioporus varius - Waaierbuisjeszwam
Fomes fomentarius - Echte tonderzwam
Ganoderma lipsiense - Platte tonderzwam
Xylodon sambuci - Witte vlierschorszwam
Peniophora quercina - Paarse eikenschorszwam
Phaeolus schweinitzii - Dennenvoetzwam
Trametes versicolor - Gewoon elfenbankje
Hysterium angustatum - Schorsspleetkooltje
Cyathicula cyathoidea - Gewoon geleikelkje
Diatrypella favacea - Berkenschorsschijfje
Erysiphe alphitoides - Eikenmeeldauw
Hypoxylon fragiforme - Roestbruine kogelzwam
Leptosphaeria acuta - Brandnetelvulkaantje
Mycosphaerella punctiformis - Gewoon puntkogeltje
Peziza howsei - Veelkleurige bosbekerzwam
Tarzetta cupularis var. cupularis - Gekarteld leemkelkje
Xylaria carpophila - Beukendopgeweizwam
Ramularia rubella - —
Torula herbarum - —
Fuligo septica - Heksenboter
Lycogala epidendrum - Gewone boomwrat
Arcyria denudata - Karmijnrood netwatje

Activiteit 22/08/2020

Deelnemers: M. Decroos, J. Devos, W. Laforce, C. Van Den Broeck, T. Vandeneede, P. Debaenst

Plaatsduinen, Oostduinkerke

Agrocybe pediades - Grasleemhoed	C0.48.43
Coprinellus disseminatus - Zwerminktzwam	
Gymnopus aquosus - Vroeg eikenbladzwammetje	
Gymnopus confluens - Bundelcollybia	
Inocybe serotina - Grote duinvezelkop	
Marasmius oreades - Weidekringzwam	
Clavulina coralloides - Witte koraalzwam	
Fomitiporia hippophaeicola - Duindoornvuurzwam	
Radulomyces confluens - Ziekenhuisboomkorst	
Diatrype stigma - Korstvormig schorsschijfje	
Hypoxylon rubiginosum - Rode korstkogelzwam	
Lophiostoma semiliberum - Rietknapzakje	
Trochila ilicina - Hulstdekselbekertje	
Auricularia auricula-judae - Echt judasoor	

Activiteit 05/09/2020

Deelnemers: M. Sammison, C. Van Den Broeck, G. Van den Steen, T. Vandeneede, P. Debaenst

De Doornpanne, Oostduinkerke

Agrocybe pediades - Grasleemhoed	C0.48.33
Crinipellis scabella - Piekhaarzwammetje	
Marasmius oreades - Weidekringzwam	
Pluteus cinereofuscus - Grondhertenzwam	
Fomitopsis betulina - Berkenzwam	
Gloniopsis praelonga - Braamspleetlip	

Geastrum corollinum - Tepelaardster
Geastrum coronatum - Forse aardster
Lycoperdon pratense - Afgeplatte stuifzwam
Auricularia auricula-judae - Echt judasoor
Tremella mesenterica - Gele trilzwam

Over ezelkeutels, inktzwammetjes en twijfels ...

William Slosse, Kerkstraat 21, Koksijde

Tijdens een ochtendwandeling op 04/09/20 stootte ik in de Houtsae-gerduinen te De Panne onverhoopt op inktzwammetjes.

Terwijl in de wijde omtrek het duin kreunde onder de droogte en er in de verste verte geen teken van mycologisch leven te bespeuren viel profiteerden hier enkele soorten van de bijzondere omstandigheden. Ze floreerden in abundantie op de ezelmeest op de drassige oevers van enkele drinkpoelen.

In eerste instantie meende ik met een soort uit de omgeving van het Hazenpootje (*Coprinopsis lagopus*) te maken te hebben, met dien verstande dat het Hazenpootje wel op houtresten, compost e.d. groeit. Er werden enkele plaatjes geschoten en een collectie verdween in de verzameldoos. De aanbevelingen van collega J. Launoy indachtig stopte ik er meteen ook maar een dikke keutel bij, voor de kweek... je weet maar nooit...

Nu kwam het er op aan geen tijd te verliezen want soorten uit dit geslacht leven amper enkele uren tot een dag lang. Ze gaan al heel snel 'versmelten' waarbij de hoedranden opkrullen tot enkel nog een 'sporenpapje' rest. Alle noodzakelijke elementen als hoedvelum en cystiden zijn dan reddeloos verloren en een correcte determinatie zo goed als onmogelijk.

Daarom is het van primordiaal belang dat de collectie zeker ook jonge exemplaren bevat.

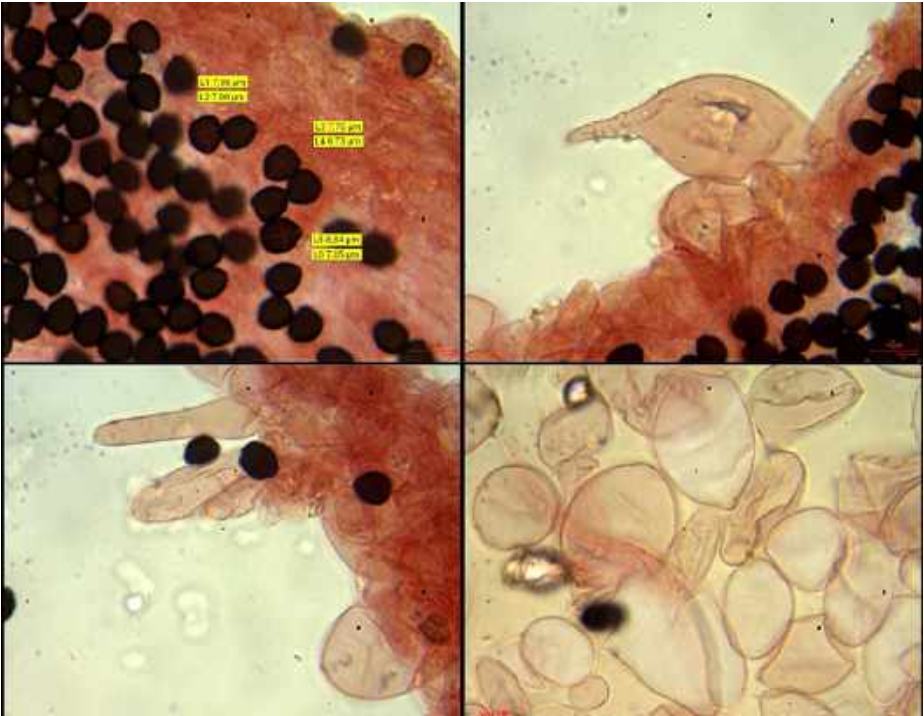
Microscopisch verliep de determinatie vrij vlot: velum bestaande uit bolvormige elementen, 4-sporige basidia en vooral de sporengrootte en -vorm (afgerond 5-hoekig of bijna vierkant met uitgerokken top) brachten mij bij Korrelige mestinktzwam (*Coprinopsis cordispora*, syn. *Coprinus cordisporus*).

Korrelige mestinktzwam (*Coprinopsis cordispora*), collectie + detailfoto (foto's: W. Slosse)

Deze soort blijkt obv Funbelgegevens in de kuststreek enkel van de Westkust gekend en in totaal in 36 Belgische uurhokken opgetekend. Waarnemingen.be toont daarentegen de afgelopen 10 jaar slechts één melding uit 2016 door J. Launoy uit Ter Yde, Oostduinkerke. Volgens W. Veraghtert zou het toch een algemene soort betreffen (digit. med.). Ook dhr. J. Volders treedt deze mening bij en stelt zelfs dat *C. cordispora* mogelijks één van de meest algemene kan zijn (digit. med.). Het beruchte waarnemerseffect dus weer! Of moeten we dit wijten aan een eerder laks invoerbeleid van de diverse mycologen of aan het feit dat weinig mycologen zich geroepen voelen zich in deze fascinerende paddenstoelengroep te verdiepen?

Enkele dagen later ontdekte ik op de 'kweekkeutel' hoe een ander mestzwammetje de kop op stak. Amper 7.5 mm hoog, mooi wit met een roze zweem en het hoedje bedekt met duidelijk afstaande 'haartjes'.

Korrelige mestinktzwam (*Coprinopsis cordispora*): 1. sporen, 2. en 3. cheilocystiden, 4. velumcellen (foto's: W. Slosse)

Dit bleken velumkettingen opgebouwd uit worstvormige, sommige duidelijk opgeblazen, hyfen te betreffen. Met dit kenmerk belandden we in de subsectie Lanatuli. En, tot daar de zekerheden ...

De basidia waren duidelijk 4-sporig, de gemiddelde sporenlengte groter dan $10.8 \mu\text{m}$ en de gemiddelde sporenbreedte onder $8.2 \mu\text{m}$, wat leidde naar Pelsinktzwam (*Coprinopsis radiata*).

De Pelsinktzwam komt vnl. voor op oudere mest van rund, paard, schaap en blijkbaar dus ook ezel.

In Nederland staat de soort geboekstaafd als 'zeldzaam en achteruitgegaan' waardoor hij op de 'rode lijst' verzeild raakte.

Pelsinktzwam (*Coprinopsis radiata*) (foto: W. Slosse)

Op de Funbelkaart zien we de soort in amper 31 uurhokken genoteerd en in West-Vlaanderen enkel en alleen in de (natuurgebieden van de) Westkust!

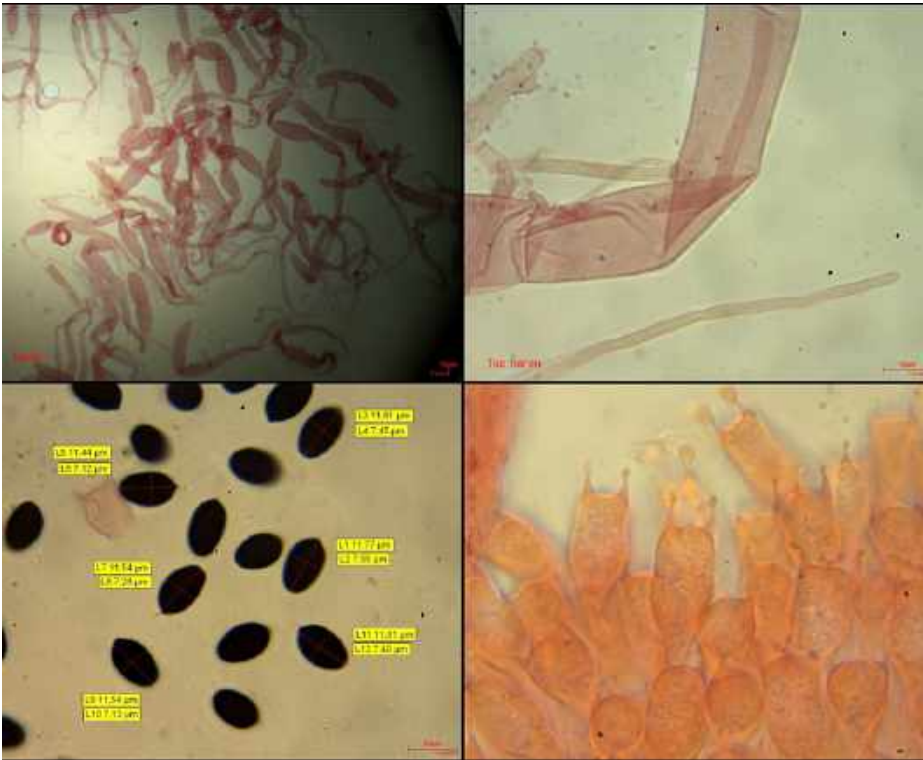
Blijkbaar is deze soort gebaat bij extensieve begrazing door allerhande vee.

Bekijken we de database van Waarnemingen.be dan merken we dat in de laatste 15 jaar ook deze soort in West-Vlaanderen alleen door collega Jacky Launoy in 2014 in Adinkerke werd waargenomen.

Dit stemde toch tot nadenken ... zo zelden waargenomen terwijl in de regio toch een respectabel aantal microscoperende mycofielen geregeld wat mestkeutels checken.

Toch maar opnieuw de Funga Nordica (2018) (FN), de Flora Agaricina Neerlandica (2005) (FAN) en de tabel van J. Volders "Inktzwammen op naam brengen via het substraat" (2019) er bij gehaald en inderdaad, bij nader inzien zat er iets scheef.

Via de tabellen kwam ik steeds vlotjes op *C. radiata* uit maar bij het nalezen van de detailbeschrijvingen van *Coprinopsis radiata* en *Coprinopsis pseudoradiata* in FN en FAN bleken de sporen van mijn collectie toch ernstig af te wijken:

Pelsinktzwam (*Coprinopsis radiata*): 1. velumcellen, 2. top velumhyfe, 3. sporen, 4. basidiën (foto's: W. Slosse)

- *C. radiata* (FN & FAN): 13.5-15.0 x 7.5-8.5 µm
- *C. pseudoradiata* (FN & FAN): 7.5-9.5 x 5.0-5.5 µm
- mijn collectie: (11.95)11.30(10.24) x (7.40)7.04(6.57) µm (N=23)

Ook de gemiddelde Q-waarde verschilde opmerkelijk:

- *C. radiata* (FAN): 1.75-1.80
- *C. pseudoradiata* (FAN): 1.70
- mijn collectie: 1.60 (N=23)

De sporen uit mijn collectie waren duidelijk te klein voor *C. radiata* en te groot voor *C. pseudoradiata*.

Dan maar de stoute schoenen aangetrokken en dit probleem voorgelegd aan de eminente inktzwammenkenner J. Volders.

Hij vond dat er inderdaad duidelijke afwijkingen waren, niet alleen in sporenmaat maar ook in de vorm. Dhr. Volders opperde de bedenking dat het eventueel een onbeschreven soort of een ongekende vorm van één van die twee soorten kon betreffen.

Wat het precies was zal ik nooit weten want na enkele uren verdwenen de paddenstoeltjes nog voor ik een exsiccaat⁽¹⁾ kon maken...

Ik catalogeer deze waarneming en beschrijving dan maar als cf. *Coprinopsis radiata*.

Met gewaardeerde dank aan dhrn. Wim Veraghtert en Jos Volders voor de duiding bij deze determinatie.

⁽¹⁾ Hoe je van dergelijke soorten een exsiccaat maakt is ook weer een verhaal apart dat misschien ooit wel nog eens aan bod komt.

Weidekringzwam - *Marasmius oreades* (Bolton) Fr.

Pol Debaenst, Burgweg 19, Veurne

De Weidekringzwam behoort tot de steeltjeszwammen, de Basidiomycota.

Systematiek:

Stam Basidiomycota

Onderstam Basidiomycotina

Klasse Agaricomycetes

Orde Agaricales

Familie Marasmiaceae

Genus *Marasmius*

Soort *Marasmius oreades* - Weidekringzwam

De familie Marasmiaceae telt tien genera: *Amyloflagellula*, *Bruneocorticium*, *Campanella*, *Chaetocalathus*, *Crinipellis*, *Hymenogloea*, *Marasmius*, *Moniliophthora*, *Neocampanella* en *Tetrapyrgos*.

Hiervan kennen we drie genera in de Westhoek: *Campanella* met als soort het Gelatineschelpje (*C. caesia*), *Crinipellis* met als soort het Piekhaarzwammetje (*C. scabella*) en *Marasmius* met meerdere soorten waaronder de Weidekringzwam (*M. oreades*).

Zoals de naam het aangeeft is het een soort die in kringen in gras groeit. Ze komen voor in weiden, (schrale) graslanden, tuinen, begraafplaatsen met graspleinen... en heel soms kan je ze aantreffen tussen kruidige planten aan de rand van deze groeiplaatsen.

Ze komen voor in het late voorjaar tot in de late herfst. Het is een algemene tot zeer algemene soort. Funbel vermeld 444 uurhokken, waarvan ongeveer 410 uurhokken in Vlaanderen.

De Weidekringzwam (*Marasmius oreades*) is een gemakkelijk herkenbare paddenstoel, zelfs voor beginners die al eens gewezen werden op de typische kenmerken van die soort.

Weidekringzwam (*Marasmius oreades*) (foto: P. Debaenst)

Volgroeide hoeden meten meestal 15 tot 45 mm diameter, zijn beige-kleurig tot bleekbruin, gewelfd met veelal een ietwat donkerdere, bruine umbo en met een licht gestreepte rand in frisse toestand.

De wijd uiteen staande plaatjes zijn wit en worden crèmekleurig.

De steel meet 20-80 x 2-4 mm, is zeer fijn donzig behaard, wit tot crèmekleurig en is taai en erg vezelig.

De soort is al zeer veel waargenomen tijdens excursies van de PWW. Enkele jaren geleden stonden vele tientallen heksenkringen en duizenden Weidekringzwammen in een grasplein van de begraafplaats in de Noordstraat te Veurne. Ook in mijn tuin zijn ze jaarlijks present. Vorig jaar met een zestal heksenkringen en dit jaar stonden er (van begin juli tot eind september) meer dan 1.500 exemplaren in acht heksenkringen, waarvan enkele kringen door elkaar liepen, net geen olympische ringen... maar wel een record voor mijn tuin!

Nog anderen soorten zwammen vormen heksenkringen, zoals o.a.: de Bundelcollybia (*Gymnopus confluens*), de Nevelzwam (*Clitocybe nebularis*), de Voorjaarspronkridder (*Calocybe gambosa*), de Gekraagde aardster (*Geastrum triplex*), enzovoort.

De weidekringzwam is een lekkere consumptiepaddestoel.

Ik heb er heel wat kunnen 'oogsten' (ruim 1.400) toen ze mooi fris stonden, vooral na een flinke regenbui. De Weidekringzwammen werden niet geplukt, enkel de hoeden werden afgesneden gezien de steel taai en vezelig is. Op die manier werd geen schade toegebracht aan de verscheidene mycelia (> mycelium = zwamvlok).

Literatuur

Mao-Qiang He et al. (2016) Notes, outline and divergence times of Basidiomycota

Gegevens Funbel, 17/09/2020

Hoe ontstaat een heksenkring?

Bron: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Heksenkring>

Na het afsterven laat de Weidekringzwam een grasloze kring na. De voedingsstoffen zijn uitgeput. Gazon op begraafplaats, Noordstraat, Veurne. (foto: P. Debaenst)

Een heksenkring is een natuurlijk voorkomende cirkel van paddenstoelen ontstaan uit de zwamvlok (mycelium) van één exemplaar.

De ondergrondse zwamvlok van bepaalde paddenstoelensoorten groeit in alle richtingen met ongeveer dezelfde snelheid uit. Daar waar de organische voedingsstoffen in de bodem uitgeput raken, sterft de zwamvlok af. Alleen het buitenste gedeelte van de heksenkring leeft dus. De zich uitbreidende schimmeldraden scheiden enzymen af die de voedingsstoffen beter verteerbaar maken.

Onder gunstige omstandigheden komen de vruchtlichamen - de paddenstoelen - uit de grond. Die vormen dan het bovengrondse gedeelte van de heksenkring.

De heksenkring blijft zich uitbreiden tot barrières, bijvoorbeeld andere heksenkringen, de groei tegenhouden. Heksenkringen van verschillende soorten kunnen door elkaar heen groeien. De groeisnelheid ligt tussen 99 en 350 mm per jaar.

Heksenkringen kunnen als een plaag worden gezien voor een gazon. Waar de zwam de voedingsstoffen uitput, groeit het gras minder goed of kan het afsterven. Waar gestorven schimmeldraden ontbinden komen mogelijk voedingsstoffen vrij, zodat het gras beter kan

groeien. Dat kan ook zo zijn aan de buitenrand, waar de enzymen uit de schimmeldraden gemakkelijker ook voor het gras op te nemen voedingsstoffen vormen. Deze verschillende effecten maken het gazon "lelijk", waar de heksenkring zelf ook "mooi" gevonden kan worden.

's Wereld oudste gefossiliseerde paddenstoel ontdekt in Brazilië

8 juni 2017 – Caroline Kraaijvanger

De paddenstoel leefde zo'n 115 miljoen jaar geleden, in de tijd dat het supercontinent Gondwana uiteenviel.

Het is een wonder dat de paddenstoel als fossiel bewaard is gebleven, zo stelt onderzoeker Sam Heads. "De meeste paddenstoelen groeien en verdwijnen binnen een paar dagen. Het feit dat deze paddenstoel überhaupt bewaard is gebleven, is verbazingwekkend."

Bijzonder verhaal

Het verhaal van deze paddenstoel is bijzonder. Zo'n 115 miljoen jaar geleden moet de paddenstoel in een rivier zijn gevallen en uiteindelijk in een zeer zoute lagune zijn beland. Daar zakte deze door de verschillende waterlagen naar beneden en werd vervolgens door een laag fijne sedimenten bedekt. Terwijl de tijd verstreek, werden de weefsels van de paddenstoel vervangen door het mineraal pyriet en dat veranderde weer in goethiet. "Als je erover nadenkt dan is de kans dat dit ding (de paddenstoel, red.) hier terecht zou komen, echt minuscuul," vindt Heads. Hij wijst erop dat de paddenstoel enorme hindernissen moest nemen "om vanaf de plek waar deze groeide in de lagune te belanden, te mineraliseren en 115 miljoen jaar bewaard te blijven."

Vijf centimeter hoog

De paddenstoel in kwestie moet zo'n vijf centimeter groot zijn geweest. De onderzoekers hebben deze de naam "*Gondwanagaricites magnificus*" gegeven.

Tot voor kort droeg een paddenstoel in Zuidoost-Azië de titel 'oudste gefossiliseerde paddenstoel'. Het exemplaar is zo'n 99 miljoen jaar oud en zit opgesloten in barnsteen.

Barnsteen is niets anders dan gefossiliseerde hars. Dus de paddenstoel in Azië kreeg een hoop hars op zijn hoed en kwam daarin vast te zitten. De hars fossiliseerde en de paddenstoel bleef bewaard. "Dit is een veel waarschijnlijker scenario voor het behoud van een paddenstoel, aangezien hars dat van een boom op de grond valt ervoor kan zorgen dat heel veel paddenstoelen bewaard blijven." Dat zien we ook terug als we kijken naar alle gefossiliseerde paddenstoelen die bewaard zijn gebleven: ze zitten – op het

exemplaar dat nu in Brazilië is teruggevonden na – allemaal in barnsteen opgesloten.

Bronmateriaal: Scientists find world's oldest fossil mushroom – University of Illinois

https://www.scientias.nl/s-werelds-oudste-gefossiliseerde-paddenstoel-ontdekt-brazilie/#disqus_thread

Chaetomium cuniculorum Fuckel: een eerder zeldzaam zwammetje uit onze duinen

J. Launoy, Konijnenweg 11, De Panne

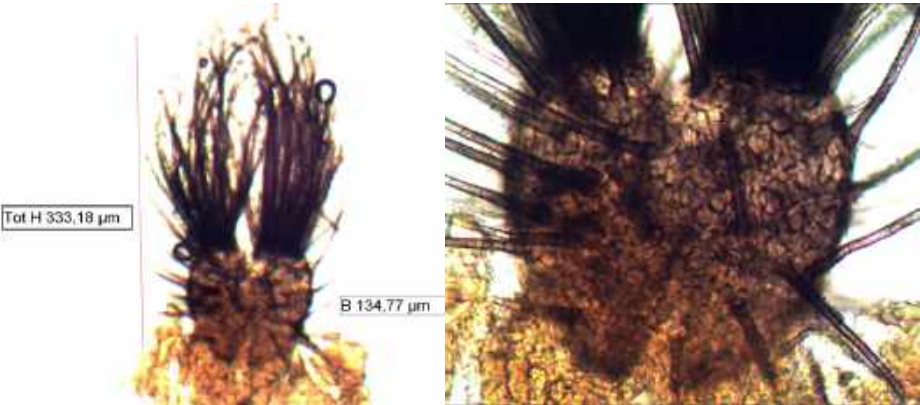
Sinds er grazers ingezet zijn in de natuurgebieden van de Westkust is de PWW ook begonnen met de studie van coprofiele zwammen. Zowel basidiomyceten (plaatjeszwammen) als ascomyceten (zakjeszwammen) zijn het belangrijkste onderwerp van de inventarisatie.

Tijdens de periode waarin weinig terreinbezoeken plaatsvonden werden er toch keutels verzameld van 2 geitenbokken die tijdelijk ingezet werden in het COC, een beperkt toegankelijk deelgebied van de Oosthoekduinen, De Panne. Verse keutels werden verzameld in een petrischaaltje met op de bodem gewatteerd papier dat bevochtigd werd met kraantjeswater. Na 2 weken op kamertemperatuur te zijn bewaard en aan daglicht te zijn blootgesteld kwamen verschillende soorten tevoorschijn zoals *Lasiobolus cuniculi*, *Saccobolus versicolor*, *Podospora pleiospora* en *Sordaria fimicola*. Er was ook een onopvallende soort die gedetermineerd werd als *Chaetomium cuniculorum* Fuckel en dit aan de hand van een publicatie van F. Doveri uit 2008. Deze soort was reeds bekend in Vlaanderen als “Konijnenmestkwastkopje”, een naam die veel langer is dan het zwammetje dat amper 0,1 mm groot is en enkel kan waargenomen worden met een binoculair bij vergroting x 45.

In ons studiegebied werd deze soort voordien slechts 2 maal gevonden (2011 en 2019) en dit telkens op mest van konijn.

Het was me opgevallen dat de haren rond de ostiole (de opening waarlangs de sporen het vruchtlichaam (perithecium) verlaten) stijf waren en samengeklit zonder spiraalvormige haren zoals we steeds zien bij het Spiraalharig kwastkopje (*Chaetomium bostrychodes*), de meest voorkomende *Chaetomium*-soort op konijnenmest.

Na zorgvuldig de pyrenomyceet verwijderd te hebben met een zeer fijne naald werd hij gewassen in een druppel regenwater. Bij dit genus is dit handig om later beter zicht te hebben op de vorm van de asci (zakjes) en de vorm van de sporen. Eerstgenoemde bleken knotsvormig met een inhoud van 8 sporen.

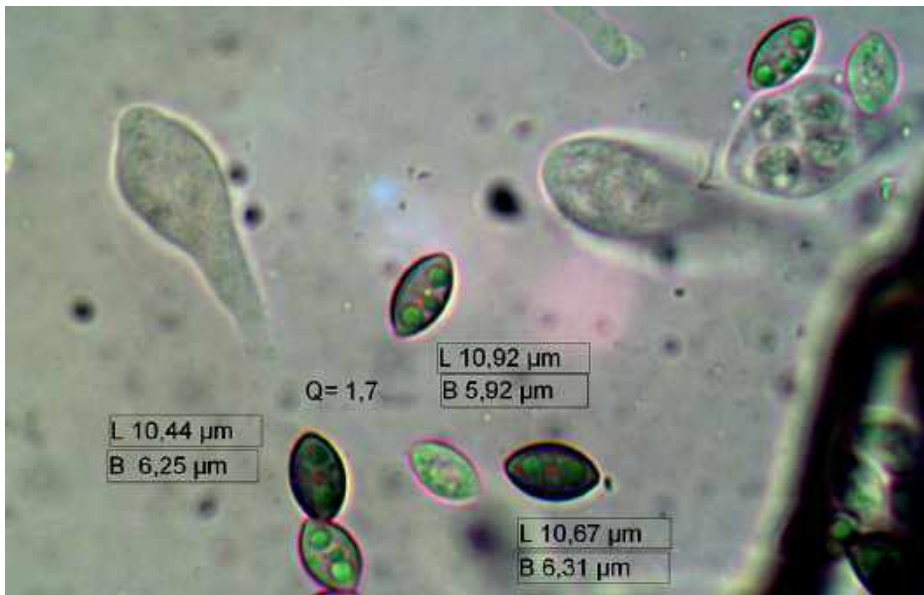

Chaetomium cunicolorum, volledig vruchtlichaam + close-up (foto's: J. Launoy)

Losse sporen waren ellipsoid tot smal Citroenvormig en vertoonden meerdere guttulen wat voor mij reeds een onderscheid was met *Chaetomium bostrychodes*.

De structuur van het excipulum (d.i. de wand van het vruchtlichaam) stemde overeen met de z.g. *textura angularis*. De perithecia waren bezet met twee soorten haren waarbij het opviel dat de apicale haren vertakt waren en de zijdelingse haren rechter, dikwandiger en minder vertakt. Om opgenomen te worden in de databanken dient uiteraard herbariummateriaal gedeponereerd te worden. We deden dit reeds bij onze eerste vondst onder het nummer J.L. 11.42 GENT in de vorm van een bestendig preparaat.

Het is opmerkelijk dat alle andere gekende vondsten voorkwamen op uitwerpselen van konijn, ook het type-materiaal van Fuckel in de nationale plantentuin van Meise. Het was vroeger ook ongewoon om geiten in te zetten als grazer in onze natuurgebieden.

Zakjes en sporen van *Chaetomium cuniculorum* (foto: J. Launoy)

Literatuur

F. Doveri 2008-29: Un update on the genus *Chaetomium* with descriptions of some coprophilus species, new to Italy (pag. 27, fig. 11)

Mush-Room 2020

C. VanDen Broeck, Prins Karelstraat 24, Oostduinkerke

Mush-Room 6 | 09/092020

Met mondmaskers en op veilige afstand hebben we onze binnenhuis-activiteit terug opgestart in het Duinenhuis te Koksijde. Deelnemers: J. Launoy, P. Debaenst, H. Nottebaere en C. Van Den Broeck.

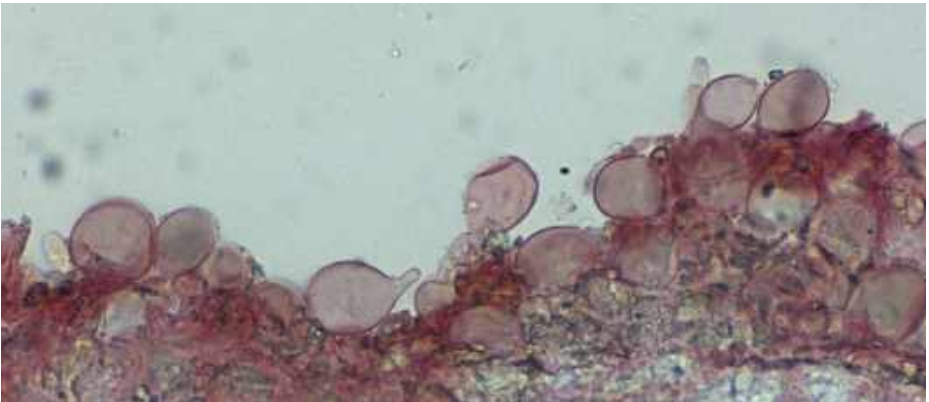
⇒ Een *Mycena* die er geen meer is!

Carl vond op 30 augustus in het Praetbos (Vladslo) de Slijmsteelmycena (*Roridomyces roridus*). Niet echt algemeen, maar in het veld goed herkenbaar.

Omdat er weinig paddenstoelen waren heb ik die toch maar eens aan een microscopisch onderzoek onderworpen. De Slijmsteelmycena, vroeger *Mycena rorida* is nu *Roridomyces roridus* geworden. De meeste mycena's hebben een hoedhuid die bestaat uit vertakte hyfen. *Roridomyces* echter heeft een hoedhuid die hymeniform is (langwerpige tot ronde cellen). 'The Genus *Mycena*' (Aronsen Arne & Læssøe Thomas, 2016) en de begeleidende website <http://mycena.no/> zijn prima om mycena's op naam te brengen. <https://waarnemingen.be/observation/199314285/>

Slijmsteelmycena (*Roridomyces roridus*) (foto: G. Van Boekel)

Slijmsteelmycena (*Roridomyces roridus*): ± peervormige hoedhuidcellen in congorood (foto: C. Van Den Broeck)

⇒ Duinvezelkoppen.

De afgelopen twee weken vond Carl drie soorten vezelkoppen (*Inocybe*), ondanks het droge weer. Tijdens de excursie van de PWW in de Plaatsduinen (22 augustus) vonden we bij Kruiwilg een forse vezelkop. In het tijdschrift van de Nederlandse Mycologische Vereniging (Coolia 62/4 – 2019) verscheen een artikel en sleutel over Vezelkoppen bij Kruiwilg. Met deze sleutel determineerde ik relatief gemakkelijk Grote duinvezelkop (*Inocybe serotina*) en een Gewone viltkop (*Inocybe dulcamara*) uit de Oostvoorduinen. Kritisch als we moeten zijn controleerde ik deze soorten met de 'Key to the British species of *Inocybe*' van Outen en Cullington (2011). Interessant aan deze sleutel is dat hij een algemene sleutel heeft voor alle soorten, en ook deelsleutels op basis van groeiplaats of geur! Op mijn werktafel lag er nog een Vezelkop van uit de tuin ,met een geraniumgeur. Met de sleutel Outen & Cullington (2011) kon ik Gele pelargoniumvezelkop (*Inocybe pelargonium*) op naam brengen. Een aanrader is de website van Ditte Bandini, vezelkopspecialiste, goed gedocumenteerd met foto's en tekst, hier kijk ik zeker mijn determinaties na. www.inocybe.org

⇒ 'Inktzwammen op naam brengen via het substraat' maakt het ietsje gemakkelijker.

Op de website van de Vlaamse Mycologische Vereniging vind je onder documentatie een deelblad 'sleutels'! Hier vind je Nederlandstalige sleutels voor enkele geslachten, sleutels die up-to-date worden gehouden. Zo vind je hier ook de sleutel van J. Volders over Inktzwammen, ongewoon, maar handig is dat hij vertrekt vanuit het substraat. Soorten die op verschillende substraten voorkomen vind je dus op meerdere plaatsen terug in de sleutel. Ik had geluk dat ik op ezelmeest in de Doornpanne tijdens een excursie van de PWW zeer jonge en wat oudere exemplaren van 'Plooirokjes' vond.

Er was geen velum op de hoed en de sporen waren relatief groot, de kiemporie was schuin ingeplant en dat bracht me snel naar Groot mestplooirokje (*Parasola megasperma*).

Kritisch nakijken in een ander werk zoals *Funga Nordica* doe je uit zelfrespect. Een voordeel van de sleutel van J. Volders is dat er alleen Vlaamse soorten uit te sleutelen zijn, maar opgelet, af en toe duikt er een soortje op die (nog) niet in zijn sleutel staat!

<https://kvmv.be/index.php/documentatie>

⇒ Fungi op mest.

J. Launoy gaf een overzicht van zijn recent onderzoek van paddenstoelen op uitwerpselen. De soorten- en vormenrijkdom is hier ongeëvenaard groot. Jacky heeft ondertussen een ongelooflijke expertise opgebouwd en hij verbaast ons telkens met een goed gedocumenteerd verslag en schitterende beelden. Determinaties gebeuren met gespecialiseerde werken en vaak hebben soorten (nog) geen Nederlandse naam. De meeste soorten op mest behoren tot het phylum Ascomycota. Op konijnenkeutels kweekte hij *Epicoccum nigrum*, *Alternaria alternata*, *Cephalotrichum heliciforme* uit. Opvallend is ook dat deze soorten vaak ook als plantziekten optreden. Zo is bijvoorbeeld onderzocht dat *Alternaria* voorkomt op bijna 400 plantensoorten als bladvlekkenziekte, chlorose (bladverkleuring) en rot. Wellicht komen die fungi door het eten door herbivore zoogdieren in de uitwerpselen terecht.

Jacky deed ook een onderzoek op de ontwikkeling van de sporen bij het Gewoon spikkelschijfje (*Ascobolus stercorarius*). Hij maakte hiervoor foto's in verschillende rijpingsstadia en dat met verschillende reagentia om de verschillende fases goed te kunnen observeren. In jonge toestand lijken deze sporen oliedruppeltjes te bevatten om dan later ribbels of strepen te ontwikkelen.

Tot slot wil ik vermelden dat Jacky een schitterend artikel schreef in het laatste tijdschrift van de Koninglijke Vlaamse Mycologen Vereniging: 'Enkele bijzondere microscopische waarnemingen bij *Saccobolus citrinus*'.

Corona-maatregelen

Tijdens de hieronder vermelde activiteiten blijven de Corona-maatregelen van kracht. Gelieve deze nauwkeurig op te volgen.

Richtlijnen voor deelnemers aan PWW-activiteiten: zie De Aardster 22(2) 2020, p. 47.

Mush-Room's 4de kwartaal 2020

Volgende Mush-Room's gaan door in het Duinenhuis, Bettystraat 7, te Koksijde. Telkens van 19u30 tot 21u30, op:

Woensdag 14 oktober

Woensdag 18 november

Woensdag 16 december

Excursies 4de kwartaal 2020

Za. 10/10 (v) | **SIMLI-duinen**, Nieuwpoort

9u30 parkeergelegenheid langs E. Verhaerenlaan (thv huisnr. 46), Nieuwpoort.

Za. 24/10 (v) | **VI. Natuurreservaat De Westhoek** (zuid), De Panne

9u30 parking Duinhoekstraat 174 (nabij Café 'Le Perroquet'), De Panne.

Za. 14/11 (v) | **Hoge Blekker**, Koksijde

9u30 parking bij ingang Hoge Blekker, Panoramalaan (via de Zeelaan), Koksijde.

Za. 28/11 (v) | **IJzermondig**, Nieuwpoort

9u30, parking Halve Maanstraat (nabij de Vierboete), Nieuwpoort.

Za. 12/12 (v) | **Noordduinen**, Koksijde

9u30 parkeergelegenheid langs de Middenlaan (nabij de molen), Koksijde.

COLOFON

Voorzitter (+ redactie De Aardster)

Debaenst Pol pol_debaenst@msn.com
Burgweg 19, 8630 Veurne; 058 31 39 69

Mush-Room's (educatieve binnenhuisactiviteiten)

Van Den Broeck Carl carl.vandenbroeck@gmail.com
Prins Karelstraat 24, 8670 Koksijde; 0475 22 08 43

Vertegenwoordiging in de milieuraad Veurne

Nottebaere Hilde hilde.nottebaere@skynet.be
Sportlaan 7, 8660 De Panne; 058 41 48 08

Medebestuurleden

Batteu Hubert

Zeedijk 210/321, 8670 Koksijde

Launoy Jacky jacky@launoy.be

Konijnenweg 11, 8660 De Panne; 058 41 37 25

Ruyseveldt Hugo hugo.ruyseveldt@telenet.be

Voetbalstraat 21/16, 8630 Veurne; 058 31 52 96

Beheerder website en facebook pagina

Mireille Malfait mireillemalfait@telenet.be

Prins Albertlaan 58 / 101, 8660 De Panne; 0477 61 39 55

Artikels

Alle leden van de PWW hebben het recht artikels te publiceren in De Aardster. Deze worden liefst per e-mail of getypt opgestuurd, vier weken vóór het verschijnen. Gelieve steeds de naam en het volledig adres van de auteur te vermelden.

Copyright © PWW

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Paddenstoelenwerkgroep Westhoek

De Paddenstoelenwerkgroep Westhoek (PWW) is als zelfstandige natuurwerkgroep opgericht in 1997.

De PWW heeft als doel de belangstelling voor én de beoefening van de mycologie te bevorderen in zijn werkingsgebied de 'Westhoek'. Zij wil ook bijdragen tot het behoud en de bescherming van de boeiende paddenstoelenflora in de Westhoek.

Jaarlijks is er een uitgebreid activiteitenprogramma met minstens één activiteit per maand.

De Mush-Room's (educatieve binnenhuisactiviteiten) zijn bedoeld om de kennis aangaande zowel gewone, bijzondere als zeldzame zwammen te delen. Hierop zijn naast alle leden ook leken welkom.

De leden ontvangen via "DE AARDSTER" de verslagen van de activiteiten, alsook andere mycologische artikels en berichten.

Alle waarnemingen van zwammen en slijmzwammen worden jaarlijks opgestuurd naar Funbel (Fungi van België, databank).

Men wordt lid door overschrijving van 8,00 EUR op bankrekening nr. 474-5217611-18 van de Paddenstoelenwerkgroep Westhoek te Veurne. Buitenlandse leden betalen 10,00 EUR. Zij kunnen gebruik maken van het IBAN-nummer BE50 4745 2176 1118 met bankcode BIC: KREDBEBB.